

Een nieuwe vlek en oud zeer

Uit de nieuwe pot acrylverf had ik een flinke klodder wit op het palet van de als altijd ongeduldige mevrouw W gekwakt. Gehaast liep ik terug om de volgende kleur te pakken, zodat ze aan de slag kon gaan. Helaas zat het deksel er niet goed op. Met een blik en een paletmes lukte het om meer dan de helft van de verf van de vloer te schrapen, maar mijn spijkerbroek was nu definitief tot verfbroek gepromoveerd.

Ik was op weg naar het washok om de handdoek uit te spoelen waarmee ik de besmeurde vloer weer enigszins toonbaar had gemaakt, toen er een tengere vrouw binnenliep. Ze richtte zich tot Ina, de officiële begeleidster van de schilderactiviteit, die inmiddels het palet van mevrouw W had aangevuld met een paar vrolijke kleuren.

‘Goedemiddag, ik ben Leonoor, de nieuwe coördinatrice van Geel. Is het goed dat ik even meekijk? Een paar van mijn bewoners komen hier elke maandagmiddag enthousiast schilderen en ik ben benieuwd hoe het eraan toe gaat. In de gangen en op hun kamer heb ik al heel wat fraaie werkjes gezien.’ Ze wierp een snelle blik op de nog steeds wat vlekkerige vloer, en vervolgde: ‘Wat een inspirerende ruimte is dit. Je kunt wel zien dat hier gewerkt wordt!’

Die stem zou ik uit duizenden herkennen. Al was het inmiddels meer dan twintig jaar geleden, toch was ik haar honende opmerkingen over mijn onhandigheid nooit vergeten. De bedekte kritiek, verpakt als compliment, wist me ook nu te raken.

‘Hallo Noortje, wat een verrassing om jou hier te zien. Dat is lang geleden!’

‘Uh... Jij bent Annie, toch?’

‘Bijna goed. Het is Anneke. Of dat was het toen, vroeger. Nu noemt iedereen me Anna. Of hier eigenlijk vooral zuster, want ze zijn niet zo sterk in namen, de mensen hier, weet je.’

‘Ik begrijp wat je bedoelt. En ik laat me tegenwoordig trouwens Leonoor noemen. Werk jij hier ook?’

‘Nee. Nou ja. Ik ben vrijwilliger, ik help Ina bij het schilderen, de schilderactiviteit. Op vrijdagmiddag, en soms ook op maandag.’

‘Ach wat leuk. Nooit geweten dat jij zo creatief was.’

‘Nou, het is ook meer ondersteunend wat ik hier doe. Spullen klaar zetten. De mensen ophalen en verf geven en zo, en een kopje koffie of thee. En opruimen na afloop, dat soort dingen.’

‘Ja, dat moet natuurlijk ook gebeuren. Ik zeg net tegen Ina dat het er hier zo inspirerend uitziet.’

Ik besepte dat ze niets had gezien van mijn verwoede schoonmaakpogingen na het ongelukje met de verfpot. Het was dus mogelijk dat ze het hier echt inspirerend vond en was wat ze zei helemaal niet negatief bedoeld. Toch straalde ze net als vroeger in de woongroep neerbuigende welwillendheid uit, een houding die ze ook tegenover de andere mensen in onze groep had gehad en die ze zelf altijd opbouwende kritiek noemde. Nu, zoveel jaren later, leek het me waarschijnlijker dat ze daarmee haar eigen onzekerheid probeerde te maskeren. Misschien waren haar kwetsende opmerkingen een schild om zich te beschermen tegen anderen en zag ze de aanval als de beste verdediging.

‘Wat grappig dat je Leonoor nog van vroeger kent.’ Ina en ik waren bezig de penselen uit te spoelen en alle schilderspullen weer op te bergen.

‘We zaten in dezelfde woongroep, maar ze had altijd op alles wat aan te merken. Vooral ik moest het vaak ontgelden. Als ik bij de afwas een pan had vergeten die nog op het fornuis stond, wees ze me daar fijntjes op, maar wel zo dat het erop neerkwam dat ik toch eigenlijk een hopeloze slons was. Ze gaf van die venijnige steken onder water, waartegen je geen verweer hebt. Ik niet, tenminste. Ik werd er onzeker van en juist daardoor gingen er dan dingen mis. Dan stootte ik weer per ongeluk een kop koffie om over de krant of liet ik een schaal appelmoes uit mijn handen vallen. Soms zei ze er niet eens wat van, maar haar blik sprak dan boekdelen. Daarnet met die verf, ik was blij dat ze daar niet bij was. Ik probeer me nu in te beelden dat zij zich graag tegen me afzette omdat ze zelf onzeker was. Maar ze lijkt zich altijd erg verheven te voelen boven anderen.’

Ina moest lachen. ‘Het leek me best wel een aardig mens, zeker niet zo arrogant als jij nu zegt. Bij jou roept ze kennelijk oude frustraties op, maar bij de voorbeelden die je noemt zou iedereen wel een beetje geïrriteerd raken. Ze heeft het vast niet kwaad bedoeld, dus hoeft je het je ook nu niet aan te trekken. En jouw idee dat ze zelf ook onzeker was, dat kan, maar het is wel psychologie van de kouwe grond. Je bent trouwens niet echt onhandig. Ik was immers degene die het deksel niet goed op die pot verf had gedaan.’

Had ik Noortje dan verkeerd ingeschat? Ik besloot om te proberen na te gaan of dat zo was. Dan kon ik misschien meteen een paar spoken uit het verleden verjagen die me af en toe dwars zaten. Een paar jaar geleden had ik een assertiviteitscursus gevolgd en daar werd aangeraden de oorzaak van je onzekerheid altijd onder ogen te zien. Dan kon je er immers iets aan doen: ‘herijking van je houding’ hadden ze het genoemd. Het gedrag van Noortje, pardon, Leonoor, had me altijd onzeker gemaakt en dat bleek nog steeds zo. Ik besloot de koe bij de horens te

vatten en de confrontatie aan te gaan. Onder het motto 'herinneringen ophalen' zou ik haar uitnodigen voor een kop thee in het restaurant. Maar het kwam er eigenlijk op neer dat ik mijn herinneringen wilde herijken.

Noortje reageerde zowaar enthousiast toen ik voorstelde om eens bij te praten en zo zaten we gisterenmiddag om vier uur, na haar dienst, in het restaurant aan een kop thee. Eerlijk gezegd was het best leuk. We hadden allerlei anekdotes uitgewisseld. Ook de koffie en schaal appelmoes waren langsgekomen, wat zij hilarische voorvallen had gevonden. Het eeuwige gesteggel over de afwas hoorde volgens haar nu eenmaal bij woongroepen en was niet gekoppeld aan bepaalde personen.

Ik was dus al aardig op weg met het herijken van mijn herinneringen in positieve zin, toen aan de tafel naast ons een van de bewoonsters ongeremd begon te huilen en schreeuwen.

'Ik wil weg. Ze houden me hier gevangen, maar ik moet naar huis. Om negen uur komen ze me halen.' De vrouw tegenover haar, die kennelijk op bezoek was, probeerde vergeefs haar te kalmeren. Noortje stond op en liep naar de oude dame in de rolstoel toe.

'Stil maar, Erna, ik breng je dadelijk naar huis. Dan ben je om negen uur thuis.' En tegen mij: 'Dit kan nog wel even duren. Laten we binnenkort weer eens afspreken. Ik vond het heel gezellig.' Ze duwde de rolstoel in de richting van de lift en de bezoeker liep met haar mee.

Ik had bewonderend toegekeken bij haar kordate optreden. Het oude gevoel dat ik hopeloos tekortschoot kwam weer boven, maar deze keer dacht ik daarbij niet dat Noortje op me neerkeek.

Ik dronk ik mijn thee op en vertrok naar huis. Onderweg liep ik in gedachten ons gesprek nog eens na. Had de rechtstreekse confrontatie door een aantal pijnlijke herinneringen op te halen het beoogde effect gehad? In het begin had de ontspannen visie van Noortje die herinneringen zeker anders ingekleurd. Door het incident aan het eind was mijn herijking als het ware in een stroomversnelling geraakt. En nu had ik niet zozeer een andere blik op het gedrag van Noortje gekregen, maar vooral een andere blik op mijn eigen gedrag. Het was alsof ik mezelf van een afstand objectief in een spiegel bekeek en nu inzag dat ik zelf altijd vond dat ik tekortschoot. Ik dacht dat andere mensen dat ook vonden en me daarom uitlachten. Dat maakte me onzeker, met alle gevolgen van dien, zoals het omstoten van een kop koffie. Het leek een patroon, want wat dat aangaat waren nog wel meer mensen geweest op wie ik zo reageerde.

Al met al was ik best blij met de manier waarop ik het had aangepakt.

Een week later deed ik Ina uitgebreid verslag van het gesprek en wat ik daarvan had opgestoken. We waren bezig schilderijen uit te zoeken die de bewoners het afgelopen jaar hadden gemaakt. Een maand lang zouden die werken in de centrale hal komen te hangen. Komende maandag was de officiële opening van die expositie, met een drankje en een hapje in de grote zaal. Ook de organisator van de zangclub had medewerking toegezegd. Die club was geen echt koor, maar een aantal bewoners die wekelijks een uurtje Hollandse klassiekers zoals Kleine Greetje uit de polder en De klok van Arnemuiden zongen, meestal begeleid door een accordeonist of een pianist. Voor deze feestelijke gelegenheid hadden ze extra uitgepakt. Dat konden we nu al goed merken, want het elfkoppige blazersensemble dat de begeleiding deze keer zou verzorgen was aan het oefenen in de grote zaal.

'Dat wordt genieten, dat hoor ik nu al. En de mensen zijn apetrots dat hun werk op een echte expositie te zien is.' We legden het laatste geselecteerde werk op het karretje en Ina vroeg: 'Kun je vrijdagmiddag ook weer komen helpen bij het schilderen?'

Ik grijsde. 'Graag, maar ik kijk voortaan wel of het deksel goed op de verfpot zit.'

[Patty Adelaar – mei 2022]